

באסיבת-קוקטייל של השגרירות האוסטרית, השחטע

תימרון הסחה? ערב המהפך, ביקור שימחה ארליך

ייתכן מאד שאחרי השיכרון הראשון של החופשי, תהיה תופעה זו מינימומית, ותשפיע אך מעט.

לעומת זאת, לא חל שנוי מהותי בעסקות הגדולות במטבע. גם עד עכשיו היה כל משקיע זר יכול להוציא את המטבע הזר שלו מן הארץ בכל עת, בתוספת הרווחים שצבר. גם עד עתה יכלו אזרחי ישראל לסחור בארץ במטבע זר — באמצעות הגייר שנקרא נת"ד. ומאידך — גם להבא יהיה פיקוח על הוצאת מטבע מן הארץ בסכום שמעל ל-3000 דולר. הצורך ברשימות-הייבוא בוטל, והדבר משחרר את אנשי-המשק מכבלים ביורוקרטיים מיותרים. אך מכיוון שיהיו גם להבא זקוקים לרשימות לביי צו עסקות-מטבע, יש בכך רק הפשטה של תהליך הפיקוח, ולא ביטולו. **בסך-הכל: השיטה הקודמת נמשכת, אך בדרכים מתוחכמות יותר.**

אחד היעדים: הבראה

ר עבר לא הצליחה ממשלת-המערך להפיק מן הצעדים שנקטה את התועלת שרצתה להפיק: הורדת רמת-המחיה.

היתה לכך סיבה פוליטית. ברגע שהפחות והאינפלציה הביאו לתודעה אמיתית של השכר הריאלי, נוצר לחץ עצום מצד העובדים לתיקון השכר. במידה שתוספת-היוקר לא הספיקה (בייחוד אחרי עיקורה החלקי, וביגלל האיחור בתשלום) חלה עלייה וזחלת של השכר עצמו. המעבידים הפרטיים, הציבוריים והממשלתיים, לא יכלו לעמוד בלחץ המוצדק של העובדים, בתנאים של תעסוקה מלאה, ומחסור עובדים. ובסופו של דבר הדיבק השכר את האינפלציה.

כדי לשבור תהליך זה חלמו כלכלנים ומעבידים, וגם שימחה ארליך, על יצירת אבטלה חלקית ו"מבוקרת", שתפחיד את העובדים ותשבור את כוח-הלחץ שלהם. זוהי תוכניתו של הכלכלן מילטון פרידמן, שהובא עליידי ארליך ארצה. השבוע התכנס לו ארליך בלהט קולני חסוד.

עכשיו עומדת ממשלת-ההיכוד לפני אותה הכעיה שבה נכשד המערך.

עד סוף 1977 צפויה עלייה בשיעור 15%—10 של מדד יוקר-המחיה. (סגן-השר יחזקאל פלומין לא קלט, כנראה, את דיברי הכלכלנים של האוצר הזכירו שתהיה עלייה של 10% "עד סוף שנת-התקציב". זוהי טעות. הכלכלנים שלו מנבאים עלייה זו תוך חודשיים. עד סוף דצמבר.)

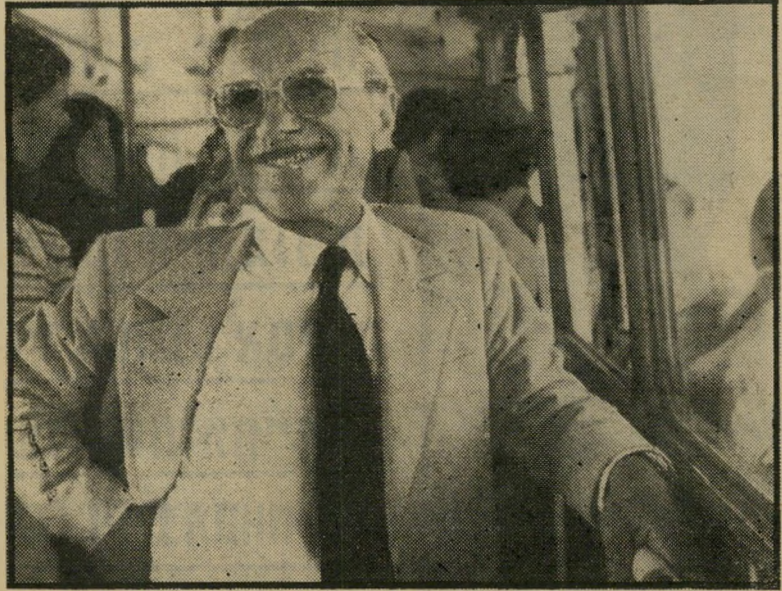
במקביל ייווצר — מלמטה — לחץ ספונטאני של ציבורי עובדים, שירצו לשמור על שכרם הריאלי עליידי עליית-שכר ותוספת-יוקר.

מנוי וגמור עם שימחה ארליך שלא לתקן את השכר — שהרי ירידת השכר הריאלי היא המכרה העיקרית של התרגיז כונו.

עליידי ירידת-השכר, מבקש ארליך להשיג את היעדים הבאים:

- להגביר את כושר-התחרות של הסחורה הישראלית בחו"ל. יצואן שיקבל מעתה יותר לירות עבור הדולרים שלו, יוכל להקטין את מחיר המוצר בחו"ל.
- עליידי הוזלת תוצרת-הארץ בשוק המקומי, לעומת עליית מחיר סחורות הייבוא, תינתן לתוצרת-הארץ ההודמנות לתפוס את מקום הסחורה המייובאת.
- עליידי הורדת השכר הריאלי יקטן גם הביקוש המקומי, יצטמצם הייצור ותיווצר אבטלה "מבוקרת" נוסח מילטון פרידמן, וזו מצידה תמנע את עליית השכר הריאלי של המועסקים.

זהו תהליך הנקרא בפני אנשי הליכוד (וגם אנשי המערך, בעבר) "הבראה". הוא

מילטון פרידמן בארץ
הכחות חשודות

"ה" מילחמה היא המשך המדיניות באמצעים אחרים," אמר הגנרל הגרמני. "הוא המשך מדיניות המערך באמצעים אחרים."

השינוי שחזר השבוע קטן לאין-שיעור מכפי שנדמה, ומכפי שהוכרו בקורינקולות.

אולם הסממנים הפסיכולוגיים והתעמולתיים, המתלווים לשינוי מינימלי זה, הם מכסימליים. ממשלת הליכוד מתכוונת להשיג, בעזרתם, את אשר לא הצליח המערך להשיג.

היעדים המרכזיים של המדיניות לא השתנו. השתנו רק דרכי הביי צו — ואולי גם יעילותו.

ואלה היעדים:

- להגדיר באופן דראסטי את רמת-המחיה של הציבור הרחב, המורכב בעיקרו משכירים.
- לצמצם עליידי כך את הביקוש המקומי, בתיקוה שהדבר יגדיל את הייצוא, ממשלת המערך נכשלה כביצוע ניתוח זה. ממשלת-ההיכוד מקווה להצליח בו, באמצעות נרקוזה: יצירת האשלייה של הענקת חירות לאזרחים, ושיחרורם מעוץ הכפייה והביורוקרטיה.
- השאלה הגדולה היא: האם תחזיק הנרקוזה מעמד? האם יצליח הסם המשכר של אשליית-החופש להחזיק את הציבור במצב של טריפ, כך שישלים עם ירידה גדולה ברמת-המחיה שלו? **התשובה על שאקה זו אינה ככלית אלא פסיכולוגית, פוליטית, תעמולתית.**

יעברו חודשים עד שתתברר התשובה.

העיקר: פיחות

יש דרכים רבות לספיגת כסף מן הציבור, לשם צימצום כוח-הקנייה והביקוש. הדרך הגלויה והאמיצה ביותר היא הטלת מיסים. בדרך זו ניתן לקבוע מי ישלם, וכמה, הדרך המוסווית והפחותית ביותר היא יצירת אינפלציה. כפי שאמר מילטון פרידמן, האליל הכלכלי של המישטר הקיים: האינפלציה היא מס מוסווה.

הדרך הפשוטה ביותר להגברת האינפלציה היא ביצוע פיחות. המערך הלך בדרך זו. בנובמבר 1974 ביצע פיחות של 40%. בשנים האחרונות ביצע "פיחות זחל" מתמיד.

כאשר מרדימים את כל הקישוטים מן ה"מהפך" של השבוע, מסתבר שזהו עיקרו: **שימחה ארליך ביצע פיחות של כ-40%.**

אין הבדל מהותי בין פיחות זה לבין הפיחות הקודם. ההבדל הוא רק בשיטה. עד כה נקבע שיעור הפיחות בצו שרירותי. היה קיים פיקוח גלוי ומלא על המטבע, והממשלה קבעה את השער הרישמי.

עכשיו בוטל הפיקוח המלא והגלוי, הוכרו "ניוד", להלכה נקבע שער המטבע עליידי "הנודות השוק", התייע והביקוש. אולם זהו אשלייה בלבד.

ממשלת ישראל, באמצעות "בנק ישראל", היא הקונה והמוכרת העיקרית של המטבע. כל עוד יש בידיה די דולרים לזרוק לשוק בשעת-הצורך, היא יכולה לקבוע בכד עת את שער המטבע.

כאשר ייווצר ביקוש בלתי-רצוי לדולרים, ימכור הבנק את הדולרים שלו עד שהביקוש יתוסל והשער יירד לנקודה הרצויה לה. כאשר ייווצר היצע בלתי-רצוי של דולרים, הוא יקנה את הדולרים עד שההיצע יתוסל, והשער יעלה לנקודה הרצויה. תהיה הרגשה של חופשי. ייתכן כר נרחב לספקולנטים. המוני כיתיישראל, שיש להם כסף כלשהו, יוכלו לשחק בקניית דולרים ובמכירתם. אולם "בנק ישראל" ישוט במצב שליטה מוחלטת, בכד רגע.

הדבר הודגם יפה בתרגיל של השבוע. כאשר הודיע ארליך על המהפך, הוא רצה לבצע פיחות של 40%. הדבר היה דרוש לו כדי לספק תמריץ לייצוא (אחרי ביטול תשלומי-התמריץ, שהיו נהוגים עד כה), וכדי לגרום התייקרות הורדת רמת-המחיה. אילו הושארה הכלל למשחק חופשי, ייתכן שהדולר לא היה מגיע השבוע ל-15 לירות. אולם ארליך הבטיח זאת בדרך פשוטה: בנק ישראל הודיע על "שער התחלתי", ארליך ואנשיו דברו על כך בלי הרף במשך יומיים, והשער אכן עלה על 15 ל"י. הפיחות ביצע, כל המחירים דהרו כלפי מענה. היעד הראשון הושג.

פיקוח המטבע: לא בוטל

ה תעמוות הקולנית הכריזה השבוע כי "בוטל הפיקוח" על המטבע הזר. אולם החזון ששלחה הממשלה למוסדות העוסקים במטבע, נשא כותרת צנועה הרבה יותר: "צימצום הפיקוח על המטבע הזר."

כי למעשה, לא חד בפיקוח שינוי משמעותי.

השינוי העיקרי הוא שאזרחי ישראל יוכלו מעתה להחזיק 3000 דולר בחו"ל או בבית. מכתינה פסיכולוגית, יש לכך חשיבות רבה מאד. עצם הידיעה שהדבר אפשרי, ושיאנו כרוך עוד בהפרת-החוק, מעניק לאזרח הרגשה של שיחרור.

אך המשמעות הכלכלית של צעד זה היא מינימאלית. אומנם, אילו החזיקו עתה שלושה מיליון ישראלים 3000 דולר לנפש בחו"ל, היתה עלולה להיווצר בעייה. 3.000.000.000 דולרים אינם הולכים ברגל. אולם כמה אזרחים יכולים להרשות לעצמם לוכסוס כזה? מישפחת בחוגו, שלה עשרה ילדים, יכולה להחזיק עכשיו 36.000 דולר בחו"ל — אך מגיין תקח חצי מיליון לירות? ומי שיש לו לירות, — למה ישקיע אותן דווקא בדולרים. שיהיו מוזקקים בבנק בחו"ל בריבת נמוכה, תחת לתת לכסף לעבוד בארץ, לסחור בבורסה, לקנות רכוש?